

KARŞILAŞTIRMALI BÜYÜKŞEHİR YÖNETİMİ

LONDRA NEW YORK TOKYO PARİS İSTANBUL

Birol Ekici

KARŞILAŞTIRMALI BÜYÜKŞEHİR YÖNETİMİ / 124

Doç. Dr. Birol Ekici

ISBN: 978-605-80820-9-0

Yayıncı Sertifika No: 15668

Kapak Tasarım
Ezgi Güler Tozoğlu

Grafik Tasarım
Merve Zengin

1. Baskı: Ekim 2019 (1000 adet)

Matbaa Adı: Matsis Matbaa Hizmetleri

Matbaa Sertifika No: 40421

Bütün yayın hakları saklıdır.

Kaynak gösterilerek tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

KÜLTÜR YAYINLARI

Sarıdemir Mah. Ragıp Gümüşpala Cad. No: 10

Eminönü 34134 Fatih - İstanbul

Telefon: +90 (212) 402 19 00

Faks: +90 (212) 402 19 55

info@mbb.gov.tr

www.marmara.gov.tr

İnternet satış adresi: e-kitap.marmara.gov.tr

ÖNSÖZ

Bir toplumun sahip olduğu medeniyeti şehirler oluşturmaktadır. İnsanın yaşam alanını oluşturan şehrin özünde insanın mutluluğu vardır. Doğası gereği birlikte yaşamak isteyen insanın sosyal, kültürel ve ekonomik olarak en ileri gelişmişlik düzeyi şehirlerde ifade bulmaktadır.

İçinde bulunduğumuz yüzyılın başında dünya nüfusunun yarısından fazlası çekim merkezi haline dönüşen şehirlerde yaşamaya başlamıştır. Daha önceden öngörülmeven hızda artarak 3,6 milyara ulaşan şehirli nüfus, kentsel alanları yeniden şekillendirmektedir. Birleşmiş Milletler kaynaklarına göre 2050 yılında şehirlerde yaşayanların nüfusu 6,3 milyara, 2100 yılında ise toplam nüfusun yüzde 85'ini oluşturan 9 milyara ulaşacaktır. Büyüme mevcut büyükşehirlerden ziyade Asya ve Afrika'nın fakir ülkelerindeki şehirlerde gerçekleşecektir. Bugün, 10 milyonun üzerinde nüfusa sahip devasa büyüklükteki şehirlerin sayısı 50 civarındadır. Ekonomik büyüme, yenilik ve buluşlarla değişimin merkezi haline gelen Londra, New York, Tokyo, Paris, İstanbul gibi şehirler dünyanın birkaç ülkesinden daha büyük nüfus ve ekonomik büyüklüğe sahiptir.

Şehirlerin çoğu hızlı nüfus artışı, konut sıkıntısı, altyapı yetersizliği, hava kirliliği, trafik sıkışıklığı, sosyal dışlanma ve fırsat eşitsizliği gibi zorluklarla baş etmek zorundadır. Nüfusunu artıran, ekonomik performansını iyileştiren ve demokratik yönetim yapısını kurabilen şehirler başarılı olmaktadır.

Büyükşehirler ulaşım, enerji, içme suyu, kanalizasyon, haberleşme gibi şehrin iskeletini oluşturan onlarca altyapı ve sundukları

eğitim, güvenlik, sağlık, çevre, planlama, konut, sosyal hizmetler, kütüphane gibi yüzlerce kamu hizmeti üzerinde yükselmektedir. Büyükşehir ekonomisi, ticareti ve endüstrisinin gerektirdiği altyapı ve hizmetlerin kusursuzca sunumu kentin sağlığı, güvenliği ve refahı için şarttır. Bir şehrin güvenli, sağlıklı, zengin ve üstün yaşam standardı sunması da şehir yönetimine bağlıdır. İyi bir şehir yönetimi güçlü demokrasi, yetkin mevzuat altyapısı ve merkezi hükümetin desteğiyle kurulabilmektedir.

Nüfusu 10 milyonu geçen şehirler ve metropol alanlar günümüzde dünya sisteminin bir parçası haline gelmişlerdir. Bu alanlar genel olarak büyükşehir (mega) olarak adlandırılmaktadır. Her ne kadar ülkemizde 750 bini aşan şehirler büyükşehir statüsünü kazansa da bu anlamda ülkemizde İstanbul dünya ölçeğinde bir büyükşehir olmaktadır.

Türkiye'de belediyeçilik ilk kurulduğu 1855 yılından itibaren uzun yıllar merkezi idarenin çöp toplayan, içme suyu ve kanalizasyon hizmeti sunan bir birimi gibi çalışmıştır. 1984 yılında büyükşehirler kurulduktan sonra belediyeçilik anlayışı da değişmeye başlamış, halka en yakın yönetimler olarak halkın hayatını yerelde kolaylaştıran hizmet birimlerine dönüşmüştür. Hatta siyasal iktidarlar büyükşehirleri hizmet ve politikalarının yereldeki yansıması olarak görmeye başlamıştır. Bu çerçevede halka en yakın yönetim birimleri olarak yerel yönetimlerin hizmet kapasitelerinin artırılması için görev, yetki ve mali yapılarında reformun devamı sürecettir.

İçindekiler

ÖNSÖZ	4
GİRİŞ.....	6
BÜYÜKŞEHİRLERİN TEMEL HİZMET ALANLARI VE YENİ YAKLAŞIMLAR.....	17
Şehir Planlama ve İmar.....	17
Konut Hakkı ve Konut Politikaları.....	23
Çevre.....	37
Toplu Ulaşım	43
İçme Suyu ve Atık Su.....	50
Şehirlerin Gücü - Ekonomisi Güçlü Şehirler	54
Güvenli Şehirler.....	67
İdeal Şehir Arayışları	75
BÜYÜK LONDRA YÖNETİMİ	84
Londra'da Yönetim Yapısının Gelişimi	88
Büyük Londra Meclisi Dönemi: 1965-1986	92
Merkezi İdare ve İlçe Meclisleri Yönetimi Dönemi: 1986-2000	95
Londra Metropolü için Yeni Yönetim Yapısı: Büyük Londra Yönetimi (2000 Sonrası).....	97
Büyümenin Getirdiği Zorluklar ve Şehrin Trafikçi	101
Londra'nın Dünya Şehri Olarak Korunması	103
Londra Şehri (City of London): İç Merkezin Yönetimi	107
Londra'nın İlçe Yönetimleri.....	107
Meclis.....	108
Başkan.....	109
Başkan Seçim Sistemi	111
Başkanın Güncel Politikaları	113
Temel Hizmetlerle İlgili Başkanın Yetkileri ve Politikaları	117
Planlama	117
Ulaşım.....	118
Konut	119
İçme Suyu.....	119
Ekonomik Kalkınma	120
Başkanlık Polis ve Asayiş Bürosu.....	121
Londra İtfaiye ve Acil Durum Planlama Kurumu	121

Mali Yapı	122
NEW YORK ŞEHİRİ BELEDİYESİ	124
Yönetim Yapısının Gelişimi.....	126
Eyalet-Şehir İlişkileri	131
Bürokrasi.....	135
Özel Hizmet Birlikleri	137
Federal Hükümet - New York Şehir Yönetimi İlişkileri	139
Başkan.....	139
Kamu Denetçisi (Kamu Yararı Avukatı).....	147
Kontrolör	148
İlçe Başkanları	150
Meclis	151
Temel Hizmetlerin Yönetimi	157
Planlama	157
New York Konut İdaresi	159
Toplu Ulaşım	161
İçme Suyu Sistemi	164
Katı Atık Yönetimi.....	164
Mali Yapı	167
TOKYO BÜYÜKŞEHİR HÜKÜMETİ.....	170
Yönetim Yapısının Gelişimi	173
Japon Yerel Yönetim Sistemi	174
Tokyo Büyükşehir Hükümeti	178
Tokyo Büyükşehir Hükümeti-İlçeler Arası Görev ve Yetki Paylaşımı	182
Meclis	187
Vali	187
Valilik Birimleri	189
Belediye Şirketleri	192
Kurul ve Komisyonlar	192
Temel Hizmetlerin Yönetimi	194
Kentleşme, Planlama ve Göç	194
Çevre ve Katı Atık.....	206
İçme Suyu.....	211
Toplu Ulaşım	212

Mali Yapı	217
PARİS BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ	222
Yönetim Yapısının Gelişimi.....	224
Belediyeler.....	227
Paris İl Yönetimi	227
Bölge Yönetimi	228
Başkan.....	236
İlçe Belediyeleri.....	237
Meclis.....	239
Temel Hizmetlerin Yönetimi	241
Planlama ve Kentleşme	241
Çevre Koruma	246
Konut ve İskan Politikası	249
İçme Suyu.....	251
Toplu Taşıma	252
Mali Yapı	255
Özel Şirket İştirakleri	257
Arabulucu-Ombudsman	258
İSTANBUL BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ.....	260
Yönetim Yapısının Gelişimi ve Sunulan Hizmetler	262
Büyükşehir Belediye Yönetiminin Kurulması.....	269
Yeni Büyükşehir Yasası ve Büyükşehir Sınırlarının İl Sınırına Genişlemesi	271
Yetki ve Görevler	274
Organlar, Teşkilat ve İnsan Kaynakları	275
Başkan.....	277
Meclis.....	280
Encümen	283
Temel hizmetlerin yönetimi.....	284
İmar ve Planlama.....	284
Konut	289
Çevre.....	293
Toplu Ulaşım	296
Sosyal Destek Hizmetleri-Sosyal Belediyecilik.....	299

Bağlı Kuruluşlar ve İştirakler	301
Bağlı Kuruluşlar	301
İstanbul Su ve Kanalizasyon İdaresi (İSKİ) Genel Müdürlüğü	301
İstanbul Elektrik, Tramvay ve Tünel İşletmesi (İETT)	305
İştirakler	306
Mali Yapı	310
LONDRA, NEW YORK, TOKYO, PARİS, İSTANBUL	
KARŐILAŐTIRMA CETVELİ	313
KAYNAKLAR.....	314